

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Ivana Hulmáková

Pohled učitelů základních škol na plánovanou proměnu obsahu vzdělávání

Primary school teachers' perspectives on the planned transformation
of educational content

Praha 2024

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Martin Skutil, Ph.D.

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. et Mgr. Martinu Skutilovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při zpracování této práce. Poděkování patří i všem respondentům, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout. A v neposlední řadě bych chtěla poděkovat rodině, kolegům a přátelům za jejich podporu.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu, a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 29. července 2024

Abstrakt

Bakalářská práce směřuje do oblasti vzdělávací politiky České republiky. Teoretická část je věnována formování strategických cílů českého školství od počátku 21. století až do horizontu let 2030 a dále, především pak probíhající revizi rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále jen „RVP“).

Cílem této práce je zjistit pohled učitelů základních škol na plánovanou proměnu kurikula. Na základě této informace je možné vyvodit, jak přijmou plánovanou reformu, což bude klíčové pro její úspěšnou realizaci. Plánované změny budou po učitelích vyžadovat inovativní přístup ke kurikulu a tím významně zasáhnou do jejich práce.

Pro zpracování empirické části byl využit kvalitativní výzkumný design. Prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů byla získána data, která přispěla k lepšímu porozumění postoji učitelů k plánovaným reformním změnám. Zjištěné poznatky byly předány k zpracování Národnímu pedagogickému institutu (dále jen „NPI“) v rámci veřejné konzultace k revidovanému RVP.

Klíčová slova

názor učitelů, vzdělávání, vzdělávací systém, vzdělávací politika, strategické cíle

Abstract

This bachelor's thesis examines educational policy in the Czech Republic. The theoretical section outlines the development of strategic goals for Czech education from the early 21st century through to 2030 and beyond, with a particular focus on the ongoing revision of the Framework Educational Program for Primary Education (FEP).

The objective of this thesis is to understand primary school teachers' views on the proposed curriculum changes. This insight will help predict their acceptance of the planned reform, which is crucial for its successful implementation. The anticipated changes will necessitate an innovative approach to the curriculum, significantly affecting teachers' work.

A qualitative research design was used for the empirical part. Data were gathered through semi-structured interviews, offering a deeper understanding of teachers' attitudes towards the proposed reform changes. The findings were submitted to the National Pedagogical Institute (NPI) as part of the public consultation on the revised FEP.

Keywords

Teachers' opinion, education, educational system, educational policy, strategic goals

OBSAH

1	ÚVOD	7
2	VZDĚLÁVACÍ POLITIKA (ČR) A JEJÍ STRATEGICKÉ CÍLE	8
2.1	BÍLÁ KNIHA – NÁRODNÍ PROGRAM ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ.....	8
2.2	STRATEGIE VZDĚLÁVACÍ POLITIKY 2020	9
2.3	STRATEGIE VZDĚLÁVACÍ POLITIKY ČR DO ROKU 2030+	10
3	KURIKULUM	13
3.1	KURIKULÁRNÍ DOKUMENTY	14
3.2	NOVÁ PODOBA KURIKULA	15
4	VEŘEJNÁ DISKUSE	22
5	METODOLOGIE VÝZKUMU	25
6	ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	28
7	ZÁVĚR	36
8	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	39

1 Úvod

Do našeho života proniká rychlý vývoj moderních technologií, ale také globální environmentální rizika, a nejsou to pouze tyto otázky, které dnešním světem rezonují. Potřeby společnosti se mění a jedním z našich nejdůležitějších úkolů je co nejlépe připravit pro tento svět mladou generaci. S tím souvisí probíhající reforma školství a nová podoba RVP odpovídající potřebám 21. století. Aktuálně platný dokument vznikl před dvaceti lety a od té doby prošel pouze dílčími revizemi. Nyní vzniká nová podoba RVP, která by měla měnící se nároky společnosti reflektovat.

Revize RVP je jedním ze strategických cílů českého školství do roku 2030 a dále. Zaměřila se především na modernizaci obsahu vzdělávání. Nové kompetenční pojetí vzdělávacího obsahu bude po učitelích vyžadovat osvojit si inovativní přístup k obsahům, metodám a formám vzdělávání. Přijetí nového kurikula ze strany učitelů bude tedy jedním z důležitých faktorů pro jeho úspěšnou implementaci do škol. K připomínkování návrhu nové podoby RVP však byla přizvána jak odborná, tak i široká veřejnost.

Cílem této práce je zjistit pohled učitelů na plánovanou proměnu obsahu vzdělávání a pokusit se odhalit důvody, které jejich názor na připravované změny ovlivňují. Výsledky tohoto výzkumu mohou tvůrcům revidovaného kurikula poskytnout užitečné informace.

Práce je členěna do 8 kapitol. Nejprve je stručně popsán vývoj strategických cílů vzdělávací politiky ČR od počátku 21. století, další kapitola se zaměřuje na kurikulum a soustřeďuje se na plánované změny v obsahu vzdělávání. V závěru teoretické části je pak pozornost věnována veřejné diskusi a reakcím na předložený návrh RVP. Pro zpracování empirické části byl navržen kvalitativní výzkumný design. Jako výzkumný vzorek byla vybrána skupina 6 učitelů druhého stupně základních škol. Snahou bylo vybrat zástupce z co nejširšího možného spektra. V závěrečné kapitole jsou představeny výsledky výzkumu s krátkou úvahou ke sledované problematice. Na úplný závěr je přidán návrh dalšího možného výzkumu v dané oblasti. V příloze lze pak nalézt ukázkou otevřeného kódování části rozhovoru.

Jelikož se jedná o aktuální téma, bude většina výzkumů zabývajících se touto problematikou teprve vznikat. Připravované změny by měly zásadně ovlivnit vzdělávací systém na základních školách, toto téma si tedy jistě zaslouží svoji pozornost.

2 Vzdělávací politika (ČR) a její strategické cíle

2.1 Bílá kniha – národní program rozvoje vzdělávání

Vývoj společnosti a především měnící se potřeby s nástupem 21. století byly podnětem k vytvoření dokumentu s názvem „Bílá kniha“, který představoval národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Tímto dokumentem byly v roce 2001 formulovány vládní strategie v oblasti vzdělávání. Jednalo se o myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, kterými byl definován další vývoj vzdělávací soustavy v naší zemi (MŠMT a Kotásek, 2001).

Cílem vzdělávání, které má vycházet z individuálních i společenských potřeb a zahrnovat nejen rozvoj znalostí, ale i sociálních, duchovních, morálních a estetických hodnot, je připravit jedince na osobní rozvoj, začlenění do společnosti a pracovní život. Vzdělávací systém se zaměřuje na rozvoj individuality, zprostředkování kultury, ochranu životního prostředí a posilování soudržnosti společnosti, podporu demokracie, výchovu k partnerství, spolupráci a solidaritě v evropské i globalizující se společnosti, zvyšování konkurenceschopnosti ekonomiky, prosperity společnosti a zvyšování zaměstnatelnosti. Současně s pracemi na dokumentu a v koordinaci s nimi probíhala tvorba a projednávání návrhu nového školského zákona, který představuje legislativně závazný mechanismus správy a řízení školství v oblasti regionálního školství. Bílá kniha i školský zákon měly sloužit jako vzájemně se doplňující nástroje pro změny v českém vzdělávání, i když mají odlišnou formulaci (MŠMT a Kotásek, 2001). Již na počátku bylo zřejmé, že se jedná o materiál, který je nutné průběžně revidovat a v souladu s dalším vývojem aktualizovat.

Bílá kniha si již v té době kladla za cíl reflektovat potřeby moderní společnosti zavedením nových vzdělávacích programů s konceptem celoživotního učení, a zvýšit tak kvalitu a funkčnost vzdělávání. V plánu bylo vytvořit ústřední zastřešující dokument pod názvem „Státní program vzdělávání pro děti a mládež od 3 do 19 let“, který by byl uceleným konceptem moderního vzdělávání. Na tento dokument měly navázat nově vzniklé rámcové vzdělávací programy pro jednotlivé úrovně a obory vzdělávání s důrazem na jazykové vzdělávání, informační technologie, environmentální vzdělávání a rozvoj klíčových kompetencí. Česká společnost však neměla ještě zcela vyjasněno, zda, případně proč a jak zásadněji měnit cíle a obsahy vzdělávání. Následná analýza naplnění cílů stanovených v Bílé knize sice dále uvádí, že nedošlo k naplnění všech vytyčených cílů, podstatné však bylo, že byl tímto dokumentem dán potřebný základ k dalšímu vývoji

českého vzdělávacího systému. Z analýzy také vyplynulo, že je při tvorbě nových strategických dokumentů potřeba věnovat dostatek času na jejich zpracování a důležitá je také metodologická a institucionální ukotvenost a strategické řízení. Bylo potřeba stanovit si ústřední vizi a dlouhodobé cíle, které by nahradily množství často vzájemně spolu nesouvisejících koncepčních dokumentů. Především pak formulovat cesty k naplnění těchto cílů. Pravděpodobným důvodem vzniku nadměrného množství dalších „strategických“ (ale většinou jen velmi omezeně realizovaných) dokumentů mohl být střet různých zájmových skupin v oblasti vzdělávání, které se tak snažily samostatně prosadit svoji perspektivu. Další možnou příčinou mohla být neznalost kontextu a metodologicky správného postupu tvorby a realizace podobných dokumentů. Jako zásadní se ukázalo o cílech vzdělávání a úkolech školy v moderní společnosti otevřít veřejnou diskusi a na to navázat novou podobou rámcových vzdělávacích programů pro jednotlivé stupně vzdělání. Což by mohlo následně usnadnit přijetí reformy odbornou i širokou veřejností (Straková et al., 2009).

2.2 Strategie vzdělávací politiky 2020

V roce 2014 byl vládou České republiky schválen dokument s názvem „Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020“, čímž definitivně pozbyla platnost „Bílá kniha“. Přijetí tohoto dokumentu bylo současně podmínkou pro čerpání prostředků z Evropské unie. Stanoveny byly tyto tři klíčové priority (MŠMT, c2013–2024):

- snižování nerovností ve vzdělávání a s tím související zavedení povinného posledního ročníku předškolního vzdělávání, individualizace kompenzační podpory pro všechny typy znevýhodnění a podpory všech typů nadání;
- podpora kvalitní výuky a rozvoje učitelů, mimo jiné zavedením kariérního systému a modernizací počátečního vzdělávání učitelů, vstupního vzdělávání ředitelů a systému hodnocení na úrovni žáka a školy;
- odpovědné a efektivní řízení vzdělávacího systému, které zahrnuje otevřenou a srozumitelnou prezentaci změn rodičům i širší veřejnosti a zlepšení komunikace mezi aktéry ve vzdělávání včetně široké veřejnosti, ale také využití výsledků v mezinárodním testování žáků jako ukazatele úspěšnosti vzdělávacího systému.

Problematika kurikula byla v tomto strategickém dokumentu upozaděna. Stále je však aktuální potřeba srozumitelněji popsat cíle vzdělávání, aktualizovat obsahy vzdělávání a celkově se zabývat otázkou modernizace kurikula. Pro posílení rovnosti

ve vzdělávání je klíčová podpora hlavního vzdělávacího proudu. Kvalitu vzdělávání na základních školách ovlivňuje kurikulum a didaktické postupy, kterým nebyla věnována dostatečná pozornost. Evaluační tým upozornil na některé faktory, které komplikovaly zavádění stanovených strategických cílů (Stuchlíková et al., 2017).

Hlavní důvody byly shledány opět v nedostatečném strategickém řízení a naplňování metodické a koordinační podpory. Dalším faktorem bylo plnění cílů v řadě případů bez souhlasu a porozumění učitelů. Jednalo se především o podporu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v hlavním vzdělávacím proudu. Analýza naplnění strategických cílů vidí důvod problémů spojených s implementací principů společného vzdělávání v nedostatečné veřejné diskusi, krátkém období na proškolení pedagogů a poradenských pracovníků a slabé regulaci financování podpůrných opatření. Další slabinou strategie bylo nedostatečné zhodnocení potenciálních dopadů prováděcích opatření vzhledem k naplňování priorit. V dalším období je třeba řešit kariérní systém učitelů a zlepšovat podmínky pro jejich práci, protože škola se mění (inkluzí, migrací, digitalizací) a vyžaduje interprofesionalitu. Místo tvorby národního vzdělávacího programu analýza doporučuje konkretizovat kurikulární rámce pro praxi. Je důležité diskutovat revize kurikula s širší odbornou veřejností. Je také nutné řešit podporu učitelů jako klíčových aktérů kurikula a zaměřit se na kvalitu výuky. To zahrnuje změny v dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, aby odpovídalo aktuálním prioritám a potřebám škol a učitelů (Stuchlíková et al., 2017).

2.3 Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+

Na vytyčené cíle „Bílé knihy“ a „Strategie vzdělávací politiky do roku 2020“ v následné dekádě navazuje klíčový dokument s názvem „Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+“, který byl schválen vládou ČR dne 19. 10. 2020. Jeho cílem je další vlna modernizace našeho vzdělávacího systému. Nejedná se pouze o řešení problémů, které v českém školství stále přetrvávají, ale připravované změny reflektují i nové výzvy a požadavky v měnícím se světě tzv. čtvrté průmyslové revoluce, která přinesla rychlý vývoj v oblasti digitalizace a automatizace. Tímto zastřešujícím dokumentem byly určeny priority pro nadcházející období. Jedná se o dva strategické cíle (MŠMT, 2020):

- proměna obsahu vzdělávání – zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život;

- snižování sociálních nerovností ve vzdělávání – snížit nerovnosti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a umožnit maximální rozvoj potenciálu dětí, žáků a studentů.

Cesta k naplnění těchto strategických cílů je dále rozvedena ve strategických liniích, které se zabývají proměnou kurikula, řešením nerovností, podporou pedagogů, nastavením vzájemné spolupráce a zajištěním stabilního financování. Definovaným strategickým cílem vzdělávání do roku 2030+ je komplexní rozvoj osobnosti žáků a studentů, a to v těchto oblastech (Fryč et al., 2020):

- znalosti (vím);
- dovednosti (umím znalosti použít);
- postoje (chci se vzdělávat, pracovat, podnikat);
- schopnosti (když vím, umím a chci, abych dokázal realizovat konkrétní projekty a záměry).

Příprava a realizace strategických cílů do roku 2030+

Na realizaci strategických cílů do roku 2030+ pracuje Ministerstvo školství ve spolupráci s NPI, který je zodpovědný za přípravu národního kurikula a metodickou podporu při zavádění vzdělávacích inovací. Nejprve bylo nutné provést revizi RVP pro základní vzdělávání. Tu zadalo Ministerstvo školství NPI, který poté vybral pracovní skupiny pro jednotlivé vzdělávací oblasti složené z odborníků z řad učitelů, ředitelů, didaktiků, zástupců oborových asociací a neziskových organizací. Na nové podobě RVP tak pracuje NPI s pomocí stovek odborníků a k debatě o návrhu podoby nového RVP byla přizvána jak odborná, tak široká veřejnost (MŠMT, 2023).

Cílem není vytvořit pouze kvalitně zpracovaný odborný dokument, ale také zajistit dostatečnou podporu pro učitele a školy při zavádění připravovaných změn. Celkovou přípravu a implementaci strategických cílů zajišťují podpůrné koordinační a koncepční skupiny. V současné době již proběhl jeden z hlavních cílů revizí rámcových vzdělávacích programů základního a středního vzdělávání v oblasti ICT. Pro zvýšení digitální kompetence u žáků (ale i samotných učitelů) byla do výuky zařazena práce s moderními digitálními technologiemi. Další změny kurikula by se měly do školní výuky zařazovat povinně ve školním roce 2027/2028, ale školy mohou podle nového RVP učit již od roku 2025/2026 (MŠMT, 2023).

Metodická podpora

Pro podporu implementace revidovaného kurikula v oblasti ICT byla školám zpřístupněna nabídka vzdělávacích zdrojů pro žáky a vzdělávání učitelů. Vznikly metodické kabinety působící na celostátní i krajské úrovni v rámci projektu „Systém podpory profesního rozvoje učitelů a ředitelů“. Další metodická podpora by měla být zacílena na inovaci a tvorbu školních vzdělávacích programů, jejich zavedení do praxe učitelů a jejich vyhodnocování pro případné další úpravy. Podpora by měla zahrnout vzdělávací služby a podpůrné materiály pro učitele při práci s revidovaným kurikulem s důrazem na zavádění inovativních forem vzdělávání a efektivní využívání digitálních technologií (MŠMT, 2023).

Bude důležité, aby si pedagogové osvojili přístup důsledně orientovaný na klíčové kompetence. Rozložení zavedení nového RVP na několik fází by mělo umožnit školám získat čas na kvalitní zpracování vlastních školních vzdělávacích programů. K tomu plánuje stát školám poskytnout dostatečnou podporu v podobě modelových školních vzdělávacích programů a doporučených učebních opor. Stát počítá také s metodickým vedením ředitelů škol, kteří v České republice ze zákona odpovídají za kvalitu vzdělávání. Stát se takto nastaveným postupem chce poučit mj. ze zkušeností s kurikulární reformou z roku 2005, kde taková podpora chyběla, a nový systém byl proto na řadě škol zaveden pouze formálně (MŠMT, 2023).

Školám bude poskytnuta metodická podpora, která bude konkretizovat obecné principy uvedené v RVP a bude zahrnovat (MŠMT ČR & NPI ČR, c2024):

- podporu školních týmů při tvorbě a úpravách školního vzdělávacího programu (dále jen „ŠVP“);
- informační systémy pro práci s RVP;
- modelové školní vzdělávací programy;
- online učební materiály včetně metodik a pracovních listů;
- ověřovací úlohy a postupy pro zpětnou vazbu školám – ty vzniknou ve spolupráci organizací NPI, CERMAT (Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání) a ČŠI (Česká školní inspekce);
- spolupráci s nakladateli učebnic – aby byl obsah učebnic v souladu s novými vzdělávacími směry a požadavky;
- informační kampaň „Měníme osnovy“ pro odbornou i širokou veřejnost.

3 Kurikulum

Pojem kurikulum v širším pojetí představuje ucelený program výuky s definováním cílů, vymezením obsahu, metod a organizace výuky. Zahrnuje tedy komplex otázek, čemu učit, koho učit a jak učit (Vališová, Kasíková, 2011). Chápeme ho jako celkový obsah vzdělávání a je možné ho rozdělit na formální kurikulum v podobě psaného dokumentu (RVP a ŠVP) a neformální kurikulum, což jsou veškeré zkušenosti, které si žák odnese z procesu vzdělávání, nebo se jiným způsobem vztahují ke škole. Svoji významnou roli ve zprostředkovávání obsahu hrají také užité metody a formy vzdělávání. Důležitý je vyučovací styl učitele, učební styly žáků, ale také např. didaktické prostředky. To se neobejde bez odborné pomoci, spolupráce a hlubšího porozumění kurikulu (Maňák et al., 2008).

Kurikulum je nejen nástrojem pro předávání základních znalostí a dovedností, ale také prostředkem pro rozvoj kritického myšlení, kreativity a sociálních dovedností. V dnešní době, kdy se svět rychle mění a vyžaduje nové přístupy k řešení problémů, je důležité, aby kurikulum reflektovalo tyto změny a připravovalo žáky na budoucí výzvy. Moderní kurikulum by mělo podporovat propojení různých oborů a předmětů, což umožňuje žákům vidět souvislosti a aplikovat své znalosti v různých situacích a kontextech.

Význam kurikula pro každého z nás, ale i pro celou společnost, je nezpochybnitelný, neboť soubor vědomostí, dovedností a hodnot, který na základní škole získáme, zcela jistě z velké části determinuje náš další vývoj. Pojetí kurikula má velký vliv na formování naší osobnosti. Jedná se tedy o velmi náročné a citlivé hledání rovnováhy mezi potřebami jedince a společnosti, kterou spoluutváří. Opakovaně diskutované otázky kurikulárních reforem často souvisí s roztržitostí pedagogických diskurzů. Tedy především s neschopností vymezit jednoznačný výchovný ideál či cíl (Strouhal, 2013).

John Dewey, americký filozof, pedagog, psycholog a reformátor vzdělávání, ve své knize „Demokracie a výchova“ z roku 1932 upozorňuje, jak je pro společnost velmi důležité zabývat se problematikou týkající se kurikula. Výchovou, vzděláním, hodnotami a postoji, které společnost prostřednictvím školy předává mladé generaci, určuje svoje další směřování. K tomu je potřeba si zvolit správné vzory, metody výchovy, ale také látku. Neboť zásoba nahromaděného vědění se může snadno vzdalovat reálnému životu, pokud leží mimo jeho naléhavé potřeby. Jeho koncepty myšlení, problematizace,

demokratické výchovy a kurikula jsou stále aktuální a mohou nám pomoci lépe porozumět vzdělávání a jeho vlivu na společnost.

3.1 Kurikulární dokumenty

Státní – RVP

Rámcové vzdělávací programy jsou klíčové dokumenty, které tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů a nahradily jednotné osnovy, které rozsah učiva pro jednotlivá období jasně stanovovaly. RVP oproti tomu vymezují pouze základní vzdělávací obsah, cíle a očekávané výstupy vzdělávání pro jednotlivé stupně a typy škol včetně jeho organizačního uspořádání a podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními potřebami. Školy tím získaly volnost při tvorbě vlastních ŠVP, což umožňuje přizpůsobit výuku podmínkám dané školy (EDU, c2022).

V účinnost vstoupily dne 1. ledna 2005 zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Budou pravidelně revidovány a aktualizovány, aby reflektovaly nejnovější vědecké poznatky a pedagogické přístupy. Tvorbu a revize RVP zajišťují ministerstva ve spolupráci s odborníky. RVP vydává MŠMT po projednání s příslušnými ministerstvy, RVP neurčují pouze, co by měli žáci a studenti během svého školního vzdělávání získat z hlediska znalostí, dovedností a postojů, ale také vymezují klíčové kompetence, které by měly rozvíjet (EDU, c2022).

Tím by měl být určen základ všeobecného vzdělání potřebného pro náš další rozvoj se zřetelem k individuálním potřebám každého jedince. Odpovědnost za jeho naplnění a kvalitu vzdělávání však přenáší na školy (Maňák et al., 2008).

Školní – ŠVP

Na základě rámcových vzdělávacích programů si pak jednotlivé školy vytvářejí školní vzdělávací programy. Ty podléhají společným obsahům, cílům a očekávaným výstupům stanoveným v RVP a přizpůsobují je konkrétnímu vzdělávacímu prostředí, potřebám a zaměření jednotlivých škol. V ŠVP je detailně popsáno, jaké učivo bude v rámci jednotlivých předmětů či vzdělávacích obsahů probíráno, včetně tematických okruhů a klíčových témat. Dále pak specifikuje, co by měli žáci na konci vzdělávacího procesu umět, jaké kompetence by měli mít rozvinuté, a s tím související hodnocení. Popisuje také

metody a formy vzdělávání, tedy jakým způsobem bude vzdělávací obsah předáván a jak budou organizovány vzdělávací aktivity (EDU, c2022).

ŠVP stanovují:

- konkrétní cíle vzdělávání;
- délku, formy, obsah a časový plán vzdělávání.

Pro ŠVP dále platí:

- je vydáván ředitelem školy;
- je zveřejněn ředitelem školy na přístupném místě;
- je volně dostupný komukoliv k nahlédnutí a pořizování opisů a výpisů, anebo je za cenu v místě obvyklou možné obdržet jeho kopii.

3.2 Nová podoba kurikula

Hlavní ideou je poskytnout žákům prostřednictvím rozvoje klíčových kompetencí a základních gramotností pevný základ všeobecného vzdělání. To zahrnuje (NPI ČR, 2024):

- osvojení strategií učení a motivaci k celoživotnímu vzdělávání;
- kreativní myšlení a řešení teoretických i praktických problémů;
- efektivní komunikaci a spolupráci, včetně bezpečného využívání digitálních technologií;
- ochranu fyzického a duševního zdraví, respekt k přírodě a kulturním hodnotám;
- toleranci a ohleduplnost k ostatním lidem a jejich hodnotám;
- sebezpoznání a využití svých schopností při rozhodování o životní dráze a profesním uplatnění.

Vzdělávání připravuje mladou generaci na environmentální, technologické a sociální změny, aby mohli aktivně a odpovědně přispívat k budoucnosti a uspět ve světě plném výzev. Formativní hodnotový rámec, který se odráží v revidovaném kurikulu, vychází z dokumentů UNESCO a OECD a tvoří jej (NPI ČR, 2024):

- sdílené poznání – každý žák má právo a možnost kvalitního a celoživotního vzdělávání, které podporuje jeho osobní i společenský rozvoj;
- respektování potřeb planety – ochrana přírody a životního prostředí, s důrazem na odpovědnost za udržitelnost a zdravé životní podmínky;

- podpora udržitelných technologií a inovací – zdělávání žáků o nových technologiích, jejich přínosech a dopadech na přírodní zdroje a životní prostředí;
- důstojný život pro všechny – zajištění sociální spravedlnosti, mírové společnosti a překonání diskriminace, s důrazem na spolupráci, solidaritu a empatii.

Nová podoba RVP byla navržena tak, aby zlepšila kvalitu vzdělávání a podporovala pozitivní vztahy ve škole. K naplnění stanovených cílů je nutné (NPI ČR, 2024):

- zajistit, aby školy pochopily a přijaly principy, myšlenky a hodnoty revidovaného RVP;
- podporovat kompetenční přístup ke vzdělávání, který zahrnuje znalosti, dovednosti, postoje a hodnoty;
- ujistit se, že vzdělávací obsah odpovídá současnému stavu poznání, vývojovým trendům ve světě a společnosti a praktickým potřebám jednotlivců;
- poskytnout žákům možnost osvojit si vzdělávací obsah na úrovni, která jim umožní úspěšně a ohleduplně jednat, zvládat úkoly a situace, se kterými se setkají ve studiu, práci i osobním životě.

V novém RVP je zachován dvouúrovňový systém kurikulárních dokumentů.

1. Státní – RVP
2. Školní – ŠVP

Školám tedy zůstane autonomie a flexibilita při tvorbě školního vzdělávacího programu a bude v jejich kompetenci uplatnit různorodé metody a přístupy v souladu s jejich specifickými potřebami a okolnostmi. Vše se bude řídit očekávanými výstupy. Pro zjednodušení v jejich orientaci budou výstupy organizovány v RVP tak, aby jejich rozdělení a vztahy byly dostatečně přehledné. Očekávané výstupy jsou detailně popsány předpokládané způsobilosti žáků v rámci jednotlivých oborů a oblastí. Způsob naplňování očekávaných výstupů bude součástí metodické podpory školám, která vzniká společně se samotným RVP. To umožní učitelům sledovat a hodnotit pokrok jednotlivých žáků v učení, případně upozornit na potřebu pomoci, aby každý žák mohl dosáhnout optima svých možností (NPI ČR, 2023).

Nová vize kompetenčního pojetí vzdělávání si klade za cíl utvářet a rozvíjet vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje a hodnoty žáků. Důraz je kladen na to, aby každý uměl své znalosti také využít. Je tedy nutné připravit žákům podmínky pro osvojení vzdělávacích obsahů, aby měli možnost naučit se úspěšně a ohleduplně jednat, zvládat

úkoly a situace, do kterých se budou dostávat nejen ve studiu, ale i v reálném životě (NPI ČR, 2023).

Vzdělávací obsah

Vzdělávací obsah je tvořen kategoriemi společného vzdělávacího obsahu pro všechny žáky v základním vzdělávání a patří sem (NPI ČR, 2024):

- klíčové kompetence;
- základní gramotnosti;
- průřezová témata;
- vzdělávací oblasti (vzdělávací obory);

a jejich vztahy.

V RVP jsou obsahy vzdělávání vymezené očekávanými výsledky učení jednotlivých kategorií, které jsou spolu provázané. Ověřování a hodnocení očekávaných výstupů, které se týkají klíčových kompetencí, základních gramotností a průřezových témat, by měly být provázané s vybranými výsledky učení vzdělávacích oborů. Očekávané výsledky učení jsou v RVP stanovené pro žáky 5. a 9. ročníku. Výjimku tvoří kategorie základních gramotností, které se sledují také na úrovni 3. ročníku. Zde však nejsou provázané s očekávanými výsledky učení vzdělávacích oborů, ale školy si samy rozpracovávají výsledky učení až v ŠVP.

Při tvorbě ŠVP budou mít školy možnost využít vybrané modelové ŠVP nebo jiné podklady, které budou v rámci podpory ze strany NPI vytvořeny. V ŠVP by měly být rozpracované očekávané výsledky učení vzdělávacích oborů, které budou propojené s očekávanými výsledky učení klíčových kompetencí, základních gramotností a průřezových témat s vymezením vztahů mezi nimi. Škola by měla přistupovat při zapracování očekávaných výsledků učení do ŠVP tak, aby směřovala k podpoře uceleného rozvoje všech žáků (NPI ČR, 2024).

Klíčové kompetence

Nová vize kompetenčního vzdělávání pojímá klíčové kompetence jako stěžejní obsahovou kategorii. RVP definuje klíčové kompetence jako souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění člena společnosti.

V základním vzdělávání je vymezených osm klíčových kompetencí (NPI ČR, 2024):

- **kompetence k učení** – schopnost využívat metody a strategie, které vedou k efektivnímu učení, buduje motivaci k učení v celoživotní perspektivě;
- **kompetence komunikační** – vedou jedince k uvědomění si důležitosti komunikace a vybavují ho takovými komunikačními schopnostmi, které mu umožní aktivní spolupráci s lidmi kolem něj;
- **kompetence osobnostní a sociální** – přinášejí do života žáků důraz na seberozvoj a vedou k utváření a upevňování dobrých mezilidských vztahů, k empatickému a respektujícímu přístupu k sobě i k ostatním lidem a k účinné spolupráci s ostatními;
- **kompetence k občanství a udržitelnosti** – umožňuje člověku jednat jako zodpovědný občan a obyvatel planety a plnohodnotně se tak podílet na občanském životě a péči o udržitelnost světa;
- **kompetence k podnikavosti a pracovní** – schopnost jedince rozvíjet nápady, příležitosti a výzvy a vytvářet z nich nové hodnoty ve společenském, kulturním, environmentálním a ekonomickém kontextu, stejně jako hodnoty spojené s osobním růstem (tyto schopnosti vedou také k úspěšnému vyrovnávání se se změnami, nejistotou i případným neúspěchem v různých oblastech života a podporují adaptabilitu);
- **kompetence k řešení problémů** – schopnost rozpoznat problém, který vyžaduje řešení, sbírat relevantní informace, provádět analýzu a hledat různá řešení s cílem dosáhnout optimálního výsledku, kriticky posuzovat různá řešení, vyhodnocovat je, vybírat nejlepší z nich a relevantně je obhajovat, přemýšlet inovativně a přicházet s novými přístupy, vytvářet plán postupu řešení a následně ho provádět a zhodnocovat jeho účinnost;
- **kompetence kulturní** – rozvíjí u žáků schopnost vnímat umění jako specifický způsob poznávání světa a vyprávění o něm, interpretovat a hodnotit různé kulturní a umělecké projevy a porozumět jejich významu a kontextu;
- **kompetence digitální** – představuje soubor znalostí, dovedností a postojů, které umožňují jedinci účelně, bezpečně a efektivně využívat digitální technologie ve všech oblastech života.

Klíčové kompetence jsou ve vztahu k oborům chápány jako vzdělávací strategie. Očekávané výsledky učení klíčových kompetencí jsou navázané na vybrané strategie učitele, který musí zvolit takové postupy a situace / formy vzdělávání, aby došlo k utváření potřebných kompetencí (NPI ČR, 2024).

Základní gramotnosti

V připravované podobě RVP jsou vymezené dvě základní gramotnosti (NPI ČR, 2024):

- **logicko-matematická;**
- **čtenářská a pisatelská.**

Tyto gramotnosti jsou klíčové pro úspěch žáků ve škole i v jejich budoucím životě.

Logicko-matematická gramotnost je základním předpokladem k rozvoji všech klíčových kompetencí, pomáhá žákům využívat logické myšlení v různých životních situacích, analyzovat data a aplikovat matematické koncepty v reálném životě.

Čtenářská gramotnost umožňuje žákům efektivně pracovat s texty. To zahrnuje schopnost porozumět textu, kriticky ho hodnotit a vyjádřit svůj názor v diskuzi. Čtení je nástrojem, který mohou žáci využívat k dosažení dalších cílů ve škole i v osobním životě.

Pisatelská gramotnost je schopnost efektivně komunikovat písemnou formou. Zahrnuje dovednosti jako správné používání gramatiky, pravopisu a stylistiky, schopnost strukturovat texty, vyjadřovat myšlenky jasně a logicky a psát srozumitelně pro různé cílové skupiny. Pisatelská gramotnost je klíčová pro úspěch ve škole, v profesním životě a v komunikaci obecně (NPI ČR, 2024).

Průřezová témata

V RVP jsou nově vymezená pouze tři průřezová témata, která by měla umožnit žákům porozumět sobě, společnosti a světu v širších souvislostech a jejich vzájemné provázanosti. Ve vzdělávání jsou jedním z důležitých formativních prvků. Svoji roli mají také při utváření a rozvíjení klíčových kompetencí (Tichá, 2008).

Jsou to (NPI ČR, 2024):

- **péče o wellbeing** – podporuje seberozvoj a péči o sebe a o druhé a aktivní přístup k vytváření podporujícího prostředí (přispívá k porozumění sobě samému, plánování a rozhodování);
- **společnost pro všechny** – věnuje se rozvoji demokratického myšlení a společenské odpovědnosti s akcentem na důstojný život, rovné příležitosti, solidaritu, respekt a toleranci;

- **udržitelné prostředí** – cílem je u žáků vytvořit vztah a zodpovědný přístup k životnímu prostředí.

Vzdělávací oblasti a vzdělávací obory

Vzdělávací obory jsou rozdělené do těchto deseti vzdělávacích oblastí (NPI ČR, 2024):

- Jazyk a jazyková komunikace – Český jazyk a literatura, Cizí jazyk, Další cizí jazyk;
- Matematika a její aplikace – Matematika;
- Informatika – Informatika;
- Člověk a jeho svět – Člověk a jeho svět;
- Člověk a společnost – Dějepis, Výchova k občanství;
- Geografie – Geografie;
- Člověk a příroda – Fyzika, Chemie, Přírodopis;
- Umění a kultura – Hudební, taneční a dramatická výchova, Výtvarná a filmová výchova;
- Člověk, zdraví a bezpečí – Výchova ke zdraví a bezpečí, Tělesná výchova;
- Člověk, jeho osobnost a svět práce – Osobnostní a sociální výchova, Polytechnická výchova a praktické činnosti.

V ŠVP by měly být očekávané výsledky učení vzdělávacích oborů rozpracované do jednotlivých vyučovacích předmětů a ročníků tak, aby došlo k naplnění všech očekávaných výsledků učení jednotlivých vzdělávacích oborů. Ty budou provázané s očekávanými výsledky učení klíčových kompetencí, průřezových témat a základních gramotností. Vyučovací strategie, které bude škola využívat pro osvojení očekávaných výsledků učení klíčových kompetencí a základních gramotností, budou také součástí ŠVP (NPI ČR, 2024).

Rámcový učební plán

Aby bylo možné získat dostatečnou časovou dotaci pro utváření a rozvoj klíčových kompetencí a základních gramotností, je jednou z plánovaných změn redukce obsahu vzdělávání. Vybrána by měla být pouze nejdůležitější oborová témata. Plánovaná redukce obsahu RVP nebude spočívat v redukci počtu výstupů, ale v inovovaném kompetenčním pojetí obsahu, který je navázán na klíčové kompetence a ve výběru nejdůležitějších konceptů a témat. Společným jádrovým základem bude určen obsah vzdělávání povinný pro všechny žáky a definovaný očekávanými výstupy (NPI ČR, 2024).

Celková časová dotace je rozdělena na dvě části. První část je alokována pro povinný společný základ, kdy 4/5 jsou určeny osvojování očekávaných výsledků učení a 1/5 upevňování a prohlubování obsahu společného základu. Druhou část tvoří disponibilní hodiny, které by měla škola využít k maximálnímu rozvoji potenciálu každého žáka a tím přispět ke snížení nerovnosti v přístupu ke vzdělávání.

Je možné je využít k (NPI ČR, 2024):

- rozšíření vzdělávacího obsahu nad rámec společného základu, ale i k jeho posílení;
- vytváření volitelných vzdělávacích obsahů (např. dle zaměření školy);
- realizaci vzdělávacích obsahů podporujících vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (včetně žáků mimořádně nadaných);
- zařazení češtiny jako druhého jazyka pro žáky s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka.

4 Veřejná diskuse

Na začátku dubna letošního roku byl na stránkách NPI zveřejněn návrh revidované podoby RVP. Do konce května byla k tomuto návrhu otevřena veřejná konzultace a podané připomínky by měly být následně zapracovány do nové podoby RVP. V září 2024 chce NPI zveřejnit podněty, které vzešly z veřejné diskuse a revidovaný RVP předat ke schválení ministerstvu školství. Současně byla otevřena série kulatých stolů k důležitým tématům revize a i podněty, které vzešly z těchto setkání, by měly být zohledněny při tvorbě finálního textu RVP (MŠMT ČR & NPI ČR, 2024b).

Do veřejné konzultace k návrhu revize RVP pro předškolní a základní vzdělávání se zapojilo téměř 9 000 lidí z řad odborníků a široké veřejnosti. Z toho jich bylo přibližně 3 300, kteří se vyjádřili k návrhu RVP pro základní vzdělávání prostřednictvím on-line dotazníku (MŠMT ČR & NPI ČR, 2024a).

Tomáš Chrobák, učitel na 1. a 2. stupni základní školy ale také didaktiky matematiky na Ostravské univerzitě, vnímá připravované kroky jako potřebné a je velmi rád za to, co se plánuje. Dle jeho názoru se běžný učitel (až na výjimky) chce rozvíjet a své dovednosti zdokonalovat. Pro učitele je ale obtížné učit kompetenčně, pokud je to nikdo nenaučil, a nikdy se s tím nesešli. Pak je pro ně jednorázový webinář zcela nedostačující. Něco si vyzkouší, ale když ve výuce narazí na nějaký problém, často to opustí, a do jejich praxe se to již nepromítne. Potřebují projít delším, systematickým vzděláním. K inovativním cílům jim chybí adekvátní učebnice. Potřebují metodiku, která by byla konkrétní, aby se zabránilo případným chybám. Jako důležité vidí také sdílení dobré praxe v rámci učitelského sboru. Ke změně pak potřebuje škola především dobrého ředitele s vizí (Polanská, 2024).

Marek Adler, člen Učitelské platformy, vnímá tyto nedostatky navrhované koncepce RVP (Adler, 2024):

- absence vymezeného společného jádrového učiva a přesun zodpovědnosti na jednotlivé školy;
- rezignace na zajištění rovného přístupu ke kvalitnímu vzdělávání;
- nerefluktování možností škol, učitelů a žáků;
- absence klíčových navazujících dokumentů v době schvalování nové podoby kurikula;
- nejasné, neuchopitelné cíle vzdělávání;
- koncepce, která může být opět do praxe převedena pouze formálně a otevírá prostor pro velké rozdíly v poskytované kvalitě vzdělávání.

Naproti tomu platforma EDUin a dobrovolné seskupení pedagogických asociací a občanských sdružení SKAV oceňují, že hlavní cíle revize RVP jdou správným směrem. Předně vyzdvihují podporu změn ve výuce, která by měla umožnit, aby úspěchu mohl dosáhnout každý žák, aby výuka nebyla předimenzovaná učivem a více prostoru dostal rozvoj nadoborových gramotností a kompetencí. Požadují však celý proces posunout a dát více prostoru na zapracování změn i na přípravu dostatečné podpory pro školy. SKAV upozorňuje například na to, že není v RVP dost jasně a jednoznačně vysvětlena pozice kompetencí, gramotností a průřezových témat (jak s nimi učitelé mají pracovat a jak je mají začlenit do výuky) a způsob jejich provázání s očekávanými výsledky učení. Platforma EDUin se proto připojila k výzvě SKAVu a žádají, aby proběhlo druhé kolo připomínkového řízení. To by mělo proběhnout po zapracování připomínek z prvního kola a v době, kdy budou k dispozici také základní metodické podpory a modelové školní vzdělávací programy (EDUin, 2024).

K plánované redukci učiva se již dříve vyjádřila Jana Straková z Ústavu výzkumu a rozvoje vzdělávání Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy a Ondřej Šteffl, zakladatel společnosti Scio, která se zabývá vzděláváním, měřením výsledků studia i testováním jeho předpokladů.

Jana Straková vyjádřila obavy z následků navrhovaného rozdělení obsahu vzdělávání na společný obsahový základ s možností rozšíření obsahu ponechanou v kompetenci škol. Záměr revize zúžit RVP tak, aby v něm zůstalo to opravdu důležité, považuje za rozumné. Již nyní ale vidí velké rozdíly mezi veřejnými školami. Snaží se tedy upozornit na důsledky, které by přineslo zavedení dvou úrovní znalostí a dovedností. Některé školy se mohou stát školami pouze s jádrovým kurikulem, jiné školy mohou nabídnout svým žákům kurikulum rozšířené. Současně rozdělení dětí do dvou úrovní, pokud bude škola vyučovat část dětí podle jádrového a část dětí podle rozšířeného kurikula, může vést ke zhoršení vztahů mezi žáky a celkové atmosféry. „Nevěřím tomu, že dvě úrovně kurikula zajistí, aby učitelé, kteří to dosud nedělají, efektivně rozvíjeli nadané děti. Ale věřím tomu, že to uškodí dětem, které budou učiteli označeny jako méně nadané,“ říká Jana Straková (Polanská, 2022).

Ondřej Šteffl se redukci učiva nebrání. Měli bychom nechat na žácích, čemu se budou chtít věnovat, a obsah učiva rozšířit těm, kteří o to stojí. Nabídnout jim rozmanitost, z které si budou moci vybrat, co je zajímavé. Povedeme je tak k větší samostatnosti a zodpovědnosti za své učení a rovněž tím posílíme jejich vnitřní motivaci k učení. Což

vidí jako důležitější než samotný obsah vzdělávání. O tom, co by mělo zůstat jako jádrové učivo a co se z povinného učiva přesune do rozšiřujícího, by nechal rozhodnout ty, kdo jsou mimo obor. Myslí si, že ti, kdo milují svůj obor, nemohou být zcela objektivní. Dále by chtěl, aby byly cíle vzdělávání, uvedené v RVP, všem srozumitelné. Z jeho pohledu je zásadní, aby v tom, co se učí, viděli žáci smysl. Aby bylo zřejmé, že jim chce škola předat to, co v životě využijí. Aby cílům vzdělávání rozuměli nejen učitelé, ale byly srozumitelné také pro žáky a rodiče (Štefl, 2021).

5 Metodologie výzkumu

Hlavním cílem této práce je zjistit pohled učitelů základních škol na plánovanou proměnu obsahu vzdělávání. Z těchto informací lze vyvodit, jak přijmou plánovanou reformu. Snahou práce je odhalit možné důvody ovlivňující přístup učitelů k plánovaným změnám.

Aby bylo možné získat potřebná data k hlubšímu pochopení výzkumné oblasti, byly pro empirické šetření stanoveny tři výzkumné otázky, které nám poskytují dostatek volnosti k pečlivému prozkoumání sledovaných jevů (Strauss, Corbin, 1999).

- Jak učitelé nahlízejí na probíhající revizi RVP?
- Jaký mají učitelé názor na plánovanou podobu obsahu vzdělávání?
- Co by učitelům nejvíce pomohlo při zavádění nového kurikula do škol?

Design výzkumu

Pro hlubší porozumění zkoumané skutečnosti byl zvolen kvalitativní výzkumný design zakotvené teorie. Pro sběr dat byla vybrána metoda polostrukturovaných rozhovorů, které nám dávají možnost získat podrobnější data ke sledované oblasti a nahlédnout tak pod povrch zkoumaných jevů.

Pro rozhovory byl připraven stejný soubor otázek, který byl v průběhu rozhovoru dle potřeby rozšířen v reakci na podněty, které přicházely od jednotlivých respondentů (Skutil, 2011). Získaná data byla zpracována technikou otevřeného kódování. Následně byla metodou zakotvené teorie na základě shodných, opakujících se jevů vytvořena induktivně odvozená teorie, která je hlavním výstupem této práce (Strauss, Corbin, 1999).

Výzkumný vzorek

Pro kvalitativní rozhovory byl vybrán výzkumný vzorek dle předem stanovených kritérií (Miovský, 2006). Základním kritériem byla profese učitele na druhém stupni základní školy. Aby bylo možné zohlednit širší spektrum zastoupené v této široké skupině, byli vybráni vždy dva zástupci učitelů s různou délkou praxe. Dalším kritériem byl výběr respondentů ze základních škol sídlících jak ve velkých městech, tak v malých obcích. Zastoupeny jsou školy veřejné i soukromé a u jedné školy je zřizovatelem církev. Záměr byl také vybrat učitele různých vzdělávacích oblastí.

V rámci výzkumu bylo vybráno těchto šest respondentů, mezi kterými byli zastoupeni dva muži a čtyři ženy. Jména byla záměrně změněna.

Profil respondentů

Jméno učitele	Délka praxe	Předmět	Druh školy	Velikost města (cca obyvatel)
Jan	20 let	Anglický jazyk a Dějepis	státní	< 10 tis.
Klára	10 let	Přírodopis, Informatika, Chemie a Anglický jazyk	církevní	< 100 tis.
Martina	23 let	Český a Anglický jazyk	státní	< 10 tis.
Vilém	5 let	Humanitní seminář a Tělesná výchova	soukromá	> 100 tis.
Milena	12 let	Český jazyk, Občanská nauka, Dějepis a Mediální výchova	soukromá	< 100 tis.
Alena	2 roky	Matematika a Informatika	Státní	> 100 tis.

Metoda sběru dat

Pro sběr dat byla zvolena metoda hloubkových polostrukturovaných rozhovorů. Možnost kladení otevřených otázek pomohlo získat potřebná data k porozumění pohledu jiných lidí, aniž by byl jejich pohled omezen pomocí výběru položek v dotazníku (Švaříček, Šedřová, 2014). Nejprve byla připravena osnova základních otázek rozdělených do tří oblastí zkoumané problematiky. Okruhy byly vybrány tak, aby poskytly co možná nejkompaktnější informace pro vytvoření závěrečné teorie.

Pořadí otázek se u každého rozhovoru měnilo v závislosti na průběhu rozhovoru. Současně byly dle potřeby přidány další sondážní otázky, které pomohly porozumět danému jevu více do hloubky (Hendl, 2016).

Rozhovory byly nahrávány a následně byl pořízen jejich doslovný přepis. Další data byla získána z pozorování nonverbálních reakcí respondentů. K uchování těchto dat byly v průběhu rozhovoru vypracovány poznámky.

Rozhovory proběhly v době, kdy byl revidovaný návrh RVP zveřejněn k jeho připomínkování, tedy v období od 2. dubna do 31. května 2024.

Metoda zpracování a analýza dat

V rámci analýzy dat není ověřována předem formulovaná teorie, ale sledované jevy zkoumané reality, které vyplynou na povrch, vytvoří novou teorii (Strauss, Corbin, 1999). Pozornost je tedy věnována nejen získaným výpovědím jednotlivých respondentů, ale také možným výkladům toho, co je za nimi skryto (Švaříček, Šed'ová, 2014).

Data z rozhovorů byla zpracována pomocí otevřeného kódování a analyzována metodou zakotvené teorie. Jedná se o systematické označení jednotlivých údajů pojmem (kódem), který vystihuje podstatu dané informace s cílem odhalit pravidelnost určitých jevů a jejich dalších vztahů. Za tímto účelem byly z opakujících se shodných či podobných kódů vytvořeny kategorie odhalených jevů, které se stanou základem budoucí teorie (Strauss, Corbin, 1999).

Nově vzniklá teorie je výsledkem induktivního, ale i deduktivního postupu analýzy dat, kdy nová teorie je výsledkem induktivního přístupu k získaným datům a ověřováním získané teorie následnou dedukcí při porovnávání všech výpovědí (Švaříček, Šed'ová, 2014).

Etika výzkumu

Všem respondentům bylo nejprve představeno téma výzkumu. Na začátku každé nahrávky byl pak respondent požádán o souhlas s nahráváním rozhovoru. Jména respondentů byla záměrně změněna.

6 Analýza a interpretace dat

Stávající RVP byl zaveden v roce 2005 a od té doby prošel pouze dílčími změnami. Učitelé se shodují, že kurikulum je již potřeba aktualizovat, aby lépe odpovídalo současným potřebám a vývoji společnosti. „[...] *vždyť je to vlastně pořád stejný, jenom s nějakajma drobnějma změnama [...] a ta společnost se prostě vyvíjí, jako rapidně, je to jako potřeba měnit [...]*“ (Klára). V roce 2021 byly provedeny první významné změny, které měly za cíl modernizovat obsah vzdělávání a přizpůsobit ho potřebám 21. století. Aktualizace by měla zajistit, že vzdělávací obsah bude relevantní a přínosný pro budoucí profesní a osobní život žáků. Alena například oceňuje zařazení digitální kompetence, ale zároveň upozorňuje, že mnoho dalších aspektů zůstalo beze změny: „[...] *tak určitě je dobrý modernizovat [...] rozhodně bylo super přidat novou tu digitální kompetenci, tyhle věci mi přijdou, že jsou potřeba [...]*“.

Ne vše se ale dle původního plánu osvědčilo. Nová podoba by tedy neměla pouze reflektovat dynamický vývoj společnosti, ale také zohlednit zkušenosti se stávajícím RVP. Jedná se především o definování výstupů pro každý ročník, zpřehlednění kompetenčního pojetí obsahu vzdělávání a vymezení společného základu.

Rozvolnění rámce, který je definován společnými výstupy na konci 5. a 9. ročníku, přineslo školám problémy s rozvržením a naplněním tematických plánů. Učitelům by více vyhovovalo, pokud by bylo učivo pro každý ročník jasně definováno, tak jak to bylo v původních jednotných osnovách. Tento přístup jim umožňoval lépe plánovat výuku a zajistit, že všichni žáci získají potřebné znalosti a dovednosti. Navíc to usnadňuje spolupráci mezi učiteli, neboť všichni pracují podle stejného plánu a mohou si vzájemně mezi sebou vyměňovat zkušenosti a materiály.

Nový koncept také komplikuje vzdělávání žákům, kteří během školní docházky přestoupí na jinou školu, čemuž se nelze zcela vyhnout. Tito žáci se tak mohou setkat s některými tématy opakovaně, zatímco jiná témata jim mohou zcela uniknout. „[...] *třeba bylo mnohem přehlednější, když byly ty učební osnovy [...] k nám třeba přijdou děti, které se učí, co už se učily někde jinde, anebo naopak [...]*“ (Milena). Škola, na které pracuje Milena, si nechává zpracovat tematické plány externím pracovníkem. Pokud by byla tato spolupráce ukončena, není si jistá, zda budou plány rozvržené do druhého stupně tak, aby je škola stihla všechny naplnit. Aktualizace RVP je nezbytná nejen kvůli rychlému vývoji společnosti, ale také pro zajištění konzistentního a kvalitního vzdělávání pro všechny žáky. Tato problematika by tedy měla být v nové podobě RVP také ošetřena.

Kromě Kláry, která na své škole působí jako koordinátorka ŠVP, dotazovaní učitelé nemají bližší představu, od kdy by mělo být nové kurikulum do škol povinně zavedeno. Informovanost učitelů o revizi RVP ze strany NPI byla dostatečná. Učitelé měli možnost podílet se na revizi RVP již v přípravné fázi jako členové pracovních skupin. Pokud tedy již o probíhající revizi nebyli informováni, dozvěděli se o ní buď na poradách od vedení škol, prostřednictvím informační kampaně v médiích, nebo se o ní dočetli v newsletteru zaslaném NPI. Do veřejné diskuse o nové podobě kurikula se však aktivně nezapojují, a většina se s ní ani neseznámila. Výjimkou je opět Klára, která si sice nový návrh RVP prostudovala, ale ani ona se veřejné konzultace nezúčastnila, a k návrhu se nevyjádřila: „[...] *no to nevím, já nevím, jestli vlastně, jako jestli to má smysl a nakolik člověk to může, tu podobu, změnit [...]*“. Z rozhovorů vyplývá, že učitelé nevěří, že by mělo smysl se k návrhu jakkoli vyjadřovat. Domnívají se, že jejich názory nebudou vůbec brány v potaz. Mezi učiteli panuje velká skepse vůči významu jejich názoru, a tedy možnosti cokoli ovlivnit, která pramení z jejich dosavadní zkušenosti, kdy změny byly často zaváděny, aniž by bylo k jejich názoru přihlédnuto. Učitelé vypovídají velmi rezignovaně a odevzdaně. „[...] *já se obávám, že to ani nepřečtu. Asi nevím, jestli se dostanu k tomu, že bych si to jako přečetl, že bych měl jako potřebu se k tomu vyjadřovat, nevím no, jestli má smysl se k tomu vyjadřovat, jestli to bude nějak zapracováno, jestli k tomu někdo přihlédně [...]*“ (Jan).

Dnešní mladá generace vyrůstá v prostředí, které přináší záplavu velkého množství informací a podnětů, na které musí reagovat. Současná doba vyžaduje, aby žáci uměli kriticky hodnotit přicházející informace, adekvátně reagovat a byli schopni efektivně komunikovat a spolupracovat. Vzdělávací programy by proto měly zahrnovat nejen teoretické znalosti, ale i praktické dovednosti a schopnosti potřebné pro úspěšné fungování v moderní společnosti. Učitelé to vnímají a s modernizací obsahu vzdělávání a s jeho kompetenčním pojetím souhlasí. Není jim ale jasné, jak by měli kompetence, základní gramotnosti a průřezová témata u dětí rozvíjet a dané výstupy ověřovat. Často se ve výpovědích objevují slova jako „ztracený“, „nerozumím“, „nevím“, „nechápu“, „neuchopitelný“. „[...] *jak si to představují a jak to jako budeme dělat [...]* vůbec si to jako nedokážu představit [...] vůbec jako nechápu [...] *já třeba nemám vůbec představu, jak bych to měla uchopit, jak bych je to měla učit [...]*“ (Klára). Současně upozorňují, že by se nemělo zapomínat na důležitost vědomostí. Ty tvoří základ, na kterém mohou žáci dále stavět své dovednosti a kompetence. K rozvoji kompetencí a jejich dalšímu využití

v praktickém životě je důležité mít ukotvený dostatečný vědomostní základ. „[...] za mě si myslím, že dobrý i s vědomostním učením to vykompenzovat [...] když máme nějaký základ, můžeme na tom stavět [...] rovnováha nějaká v tom by byla asi lepší [...]“ (Milena).

Většina učitelů je otevřena dalšímu rozvoji, chtějí svou práci vykonávat co nejlépe. K osvojení inovativních metod a forem výuky však potřebují dostatečnou podporu a čas. Podpora profesního rozvoje učitelů by měla být systematická a dlouhodobá, zahrnující pravidelná školení, workshopy a semináře zaměřené na moderní výukové metody a technologie. „[...] existují nějaký jednorázový workshopy, semináře, když to nějak nebudeš využívat v praxi, tak ti je to k ničemu [...] prostě budeš mít nějaký certifikát [...] poznal bych zajímavé osobnosti, ale to je asi tak všechno [...] já si to zkouším potom sám, bylo by fajn, aby někdo nějakou zpětnou vazbu mi dal [...] workshop dojde, ale pak ty potřebuješ dál to dostávat do té praxe, ale to potřebuješ k sobě člověka [...]“ (Vilém). Někteří učitelé již moderní metody a formy výuky využívají, někteří učitelé budou potřebovat více času, aby získali jistotu ve svých dovednostech. K tomu jim pomohou postupné kroky a pomoc odborníka, který by jim poskytl konstruktivní zpětnou vazbu. Přínosem jsou jistě i stáže a výměnné pobyty, kde mohou získat cenné zkušenosti a inspiraci. Neméně důležité je, aby učitelé měli přístup k aktuálním a kvalitním vzdělávacím materiálům, včetně učebnic, pracovních sešitů, digitálních zdrojů a online platform, které jim pomohou při plánování a realizaci výuky. Jejich negativní přístup ke změnám často pramení z nepochopení novým požadavkům nebo nedostatečné podpory. V nových požadavcích se ztrácí, což vede k tomu, že jsou změny zaváděny pouze formálně. „[...] ale když budou mít možnost to někde vidět a když pochopí, co se od nich chce, když budou přesně vědět, co mají dělat, jo, protože to si myslím, že je nejhorší, že prostě když nevíš vlastně, co se po Tobě chce, a nevíš přesně, jakým způsobem to máš udělat [...] že v tom bude třeba ztracený ten člověk [...]“ (Klára).

Z dat vyplývá, že učitelům často chybí potřebné didaktické dovednosti. Je důležité, aby celý koncept pochopili a měli možnost si dostatečně osvojit kompetenční přístup k obsahu vzdělávání. Pomoci by jim v tom měla i podpora vedení a předávání dobré praxe v rámci učitelského sboru. Nejvíce by jim však pomohl metodik, který by na škole zajišťoval supervizi a pomáhal učitelům v postupných krocích. Možnost využít metodika pro supervizi by mohla být významným krokem k zajištění kvalitnější a efektivnější výuky ve školách. Pomáhal by učitelům zařazovat nové metody a formy výuky, řešit konkrétní problémy a poskytoval učitelům zpětnou vazbu. Jan s Vilémem

upozorňují na nedostatečnou didaktickou přípravu na pedagogických fakultách, která neodpovídala aktuálním potřebám praxe. „[...] *vlastně využíváme zajímavé metody, ale zatím tam určitě neexistuje nějaký jako propojení napříč předměty [...] ale určitě bude spousta škol, kde vlastně žádné moderní metody nevyžívají a učí dál nějakou frontální metodou [...] není žádný systém vlastně v tom vzdělávání učitelů a o tom to celý jako je [...] to nezískáš hned tadyto, jakoby ten um [...] na tý vejšce za mě prostě jsem nedostal nic, upřímně [...]*“ (Vilém). Proto by chtěli, aby příprava učitelů na práci s kurikulem začala již na vysokých školách.

Na plánovanou redukci učiva je názor učitelů nejednoznačný, neboť učitelům není jasné, co vše nyní spadá do povinného základu. Pokud se řídí látkou uvedenou v učebnicích, dostávají se často na konci roku do časové tísně. Současně však vnímají, že nároky na žáky se stále snižují. „[...] *přijde mi, že jim ulevujeme, že toho po nich chceme míň a míň, ale je fakt, vlastně jsem v tom úplně ztracená, co po nich mám chtít a na kolik je to dobře [...]*“ (Klára). To může vést k obavám, že žáci nebudou dostatečně připraveni na další vzdělávání nebo praktický život. Učitelé požadují, aby bylo jasně vymezené učivo, které by měli všichni žáci zvládnout. Tento společný základ by měl být stanoven odborníky, nikoli učiteli, aby byla zajištěna jednotnost a kvalita vzdělávání. „[...] *rozhodovat by měli odborníci a nějakí metodici, ne školy [...] já si myslím, že tohle by si asi neměli rozhodovat učitelé nebo ty školy, protože tam je to nebezpečí, že si to každý rozhodne jinak [...] já si pak vždycky kladu otázku, co je vlastně důležitý pro ty děti [...] a kladu si to vždycky, když si připravuju tu hodinu, co je vlastně jako důležitý, a tohle je trošku pro mě neuchopitelný [...]*“ (Milena). Učitelé se necítí být kompetentní rozhodovat o tom, jaké učivo spadá do společného jádrového učiva, a ke kterému je možné přistupovat jako k rozšiřujícímu. K dispozici by měly být učebnice, kde bude jádrové a rozšířené učivo jasně vyznačeno. Současné učebnice jsou předimenzované, přestože je v nich uvedeno, že odpovídají RVP. Učitelé se pak domnívají, že veškerou uvedenou látku musí s žáky stihnout probrat, i když to není reálně možné. „[...] *myslím, že učivo je předimenzovaný, a že vlastně nikdo pořádně právě neví, co je teda to gró [...] co by děti měly umět [...] přispívají k tomu tedy učebnice, jsou vlastně předimenzované a všude máš napsaný, že to odpovídá tomu RVP [...]*“ (Klára).

Učitelé často nemají dostatek času na to, aby se věnovali individuálním potřebám žáků. Snížení objemu učiva by mohlo uvolnit potřebný čas, což by mohlo vést k lepším vzdělávacím výsledkům. Učitelé by tak mohli věnovat více času žákům, kteří potřebují

individuální přístup, a zároveň by měli prostor pro zavádění inovativních výukových metod. „[...] v těch hodinách klasických je strašně obtížný věnovat se žákům se speciálními vzdělávacími potřebami a vlastně věnovat se žákům, kteří jsou ve všem extrémně rychlí [...]“ (Alena). Celkově lze říci, že plánované snížení objemu učiva by mohlo přinést řadu pozitivních změn, pokud bude správně implementováno a podpořeno adekvátními opatřeními. Je důležité, aby učitelé měli jasné a konkrétní informace o tom, co se od nich očekává, a aby měli dostatek času a podpory k úspěšnému zavedení nových požadavků do praxe.

S koncepčním pojetím obsahu vzdělávání a plánovanou redukcí učiva souvisí navržený rámcový učební plán, který je rozdělen na společný základ a disponibilní časovou dotaci. Ta by měla být využita k maximálnímu rozvoji potenciálu každého žáka. Učitelé však zatím nemají jasnou představu, jak by tento učební plán převedli do praxe a jakým způsobem by jejich škola k disponibilním hodinám přistoupila. „[...] neumím si představit úplně, jak by to vypadalo technicky jako v praxi, ale pokud to někdo vymyslí, proč ne [...] naráží to pořád na ty možnosti toho učitele, [...] na celkovém nastavení toho systému [...]“ (Jan).

Podle učitelů může tento koncept přinést rozdíly v kvalitě vzdělávání mezi jednotlivými školami ale také nerovný přístup ke kvalitnímu vzdělávání pro jednotlivé žáky. Efektivní a účelné využití disponibilních hodin limitují často finanční a personální možnosti škol. „[...] bojím se, že teda zase vzniknou různě profilované základní školy a trochu jdeme zas jako proti nějaké centralizaci [...] pokud jsou stále jednotné přijímací zkoušky, tak mě to moc nedává smysl [...]“ (Milena). Z šetření vyplynulo, že by učitelé při disponibilních hodinách rádi využili rozdělení tříd do menších skupin. To však opět naráží na možnosti škol. „[...] pokud by na to byli třeba dva učitelé, kteří učí paralelně ve dvou třídách, a jeden by si mohl vzít ty slabší žáky a druhý by si mohl vzít ty silnější, to by určitě mohlo bejt hrozně super, ale to si taky nemůže dovolit každá škola [...]“ (Alena). V tuto chvíli je jedinou prioritou připravit žáky k přijímacím zkouškám na střední školy. Kromě Českého jazyka a Matematiky jsou nyní všechny ostatní předměty ve velké míře upozaděny.

Dle navrhované podoby RVP by měly školy nabídnout rozšíření vzdělávacích obsahů vycházejících ze zájmů žáků, žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, žáků nadaných a mimořádně nadaných a současně zařadit češtinu jako druhý jazyk pro žáky s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka. K naplnění této vize bude mít každá škola

jiné předpoklady. Především malé školy budou mít omezené možnosti v nabídce širšího spektra rozšířených vzdělávacích obsahů. Učitelům také není jasné, kdo a podle čeho určí, jak budou žáci rozřazeni. Učitelé často nemusí potenciál žáka včas rozpoznat. Pokud si budou volit sami žáci dle jejich zájmů, je důležité, aby škola dokázala tento zájem pokrýt.

Další samostatnou oblastí, která vyplynula z analýzy dat, byla oblast týkající se ŠVP. Z výsledků analýzy vyplývá, že dodržování ŠVP probíhá často pouze formálně. Někteří učitelé neporozuměli ani stávající koncepci RVP, někteří nemají povědomí ani o podobě jejich ŠVP. V přístupu k obsahům, formám a metodám vzdělávání se po zavedení RVP v jejich práci nic nezměnilo. Pro učitele bylo obtížné se s novým rozvolněným vzdělávacím programem s důrazem na rozvoj klíčových kompetencí, do kterého byla ještě zařazena průřezová témata, naučit pracovat. K tomu jim chyběla dostatečná metodická podpora. Plošnou změnu nezaručily ani kontroly České školní inspekce a ředitelů, kteří zodpovídají za akontabilitu škol. Učitelé novým požadavkům vyplývajícím z RVP dostatečně neporozuměli a v průběhu let se naučili dle svých možností novým požadavkům přizpůsobit. „[...] *třeba nikdo neví pořádně, co psát do té třídní knihy, co tam vlastně jako má být, [...] musíš pokrýt, to co máš v tom ŠVP, ale to neznamena, že to máš mít napsaný v té třídní knize, ty to máš jenom jakoby pokrýt jo, takže většinou se to dělá tak, [...] když to prostě nestíháš, nebo děláš něco jiného, no tak učíš želvu a napiš krokodýl [...] no a tak to podle mě vyřeší spousta škol [...] prostě, když si nebude vědět s něčím rady, no tak prostě napíše, že to dělá, ale dělat to nebude [...] a bude dělat něco jiného [...] a to je to, když právě se v tom jakoby ztrácíš [...] tak to nějakým způsobem jako obejdeš.*“ (Klára). Martina zdůrazňuje, že je nezbytné zavést dostatečnou kontrolu, která by dokázala odhalit případné problémy v práci s kurikulem na jednotlivých školách nebo u jednotlivých učitelů: „[...] *pro nás je to administrativní záležitost, ale opravdu, aby tohle fungovalo, tak tam fakt musí být kontrola, a nejenom jako v těch hospitacích [...]*“. Na školách by měla být nastavena pravidelná evaluace, a to jak interní, tak externí, se zpětnou vazbou a navržením nápravných opatření. Učitelé se novým požadavkům nebrání, požadují však pozitivní, motivující podporu v postupných krocích, nikoli sankce, které dodržování ŠVP nezaručí a učitele spíše demotivují.

Učitelé si uvědomují, že vzdělávací systém je potřeba inovovat. I tak se část učitelů bude pravděpodobně se změnami potýkat obtížněji. Aby připravované změny učitelé přijali a zahrnuli do své práce, je klíčové, aby celé koncepci důkladně porozuměli a získali dostatečnou podporu a čas při jejím zavádění. Nutná je ale změna celého systému, aby byla

například zajištěna návaznost i na středních školách. S implementací nového kurikula do škol by chtěli učitelé počkat, než bude vše důkladně připravené, aby nedošlo k žádným velkým překotným změnám. Učitelé mohou pociťovat stres a nejistotu, pokud nejsou na změny dostatečně připraveni. Současně se mohou cítit přetížení, což může mít vliv na jejich motivaci. Bez dostatečné přípravy pak nemusí dojít ke skutečnému dopadu na kvalitu výuky. „[...] pokud to nebudou mít právě připravený, tak bych jako radši volila tu variantu, že se to posune ještě [...] protože je to zbytečné jako podle mě se unáhlit, protože to pak může vést k těm výsledkům, co je teď [...]“ (Klára).

Při zavádění nového kurikula do škol by učitelům pomohla systémová strukturovaná podpora k osvojení potřebného inovativního přístupu k obsahu vzdělávání, a to včetně nastavení průběžného doškolování pedagogických pracovníků. Školy by měly mít také dostatek času připravit si potřebné materiály a naučit se s nimi pracovat. S tím by jim měl pomoci přidělený mentor nebo jiný proškolený pracovník, který by zajišťoval na škole supervizi.

Učitelům by pomohla jasná metodika, ale také modelové hodiny a jako velký přínos vnímají modelové ŠVP. Ve školách by měla být nastavena pravidelná evaluace výuky se zpětnou vazbou a navržením nápravných opatření. Neměly by být v počátku hned nastavené sankce, ale učitelé potřebují být pozitivně motivováni a nabýt jistoty ve své práci. Z výpovědí učitelů vyplývá, že pro přijetí plánovaných změn je zcela zásadní pochopení celé koncepce a dostatečná metodická podpora při jejím zavádění. Důležité je také počkat se zavedením nového kurikula do škol, než bude vše důkladně připravené.

Aby došlo k plánovaným změnám, a nebyly zavedeny pouze formálně, jsou pro školy důležité následující body:

- jasná metodika (učitelé potřebují konkrétní a srozumitelné pokyny, jak nové kurikulum implementovat);
- vymezení jádrového učiva (je nutné jasně definovat, které učivo je povinné a které je rozšiřující);
- učebnice, kde bude jasně vyznačené jádrové a rozšiřující učivo (to pomůže učitelům lépe plánovat výuku a zajistí, že se budou věnovat klíčovým tématům);
- modelové hodiny (praktické ukázky, jak nové metody a obsah začlenit do výuky);
- modelové ŠVP (vzorové školní vzdělávací programy, které mohou sloužit jako inspirace a vodítko);

- předávání dobré praxe mezi školami a učiteli (sdílení úspěšných postupů a zkušeností může výrazně usnadnit zavádění nových metod);
- supervize přidělených metodiků (metodici by měli poskytovat kontinuální podporu a zpětnou vazbu);
- koncepčně nastavené důkladné doškolování pedagogických pracovníků (pravidelná školení a workshopy zaměřené na nové výukové metody a technologie).

7 Závěr

Cílem této práce bylo zjistit pohled učitelů základních škol na plánovanou proměnu kurikula a pokusit se následně vyvodit, jak přijmou plánovanou reformu.

Učitelé, kteří se zúčastnili tohoto výzkumu, se shodují, že modernizace kurikula je potřeba a probíhající revizi tedy hodnotí kladně. Pokud k tomu budou mít dostatečnou podporu, jsou otevřeni inovativnímu přístupu k obsahu vzdělávání a jsou připraveni osvojit si nové metody a formy výuky. Z jejich výpovědí vyplývá, že proměně obsahu vzdělávání se nebrání. V tuto chvíli jim však není jasné, jak by měli kompetence, základní gramotnosti a průřezová témata u dětí rozvíjet a dané výstupy ověřovat.

Učitelé zatím také nemají představu, jak by navrhovaný učební plán, rozdělený na časovou dotaci pro povinný společný základ a disponibilní časovou dotaci, převedli do praxe. Efektivní a účelné využití disponibilních hodin limitují finanční a personální možnosti škol a nastavenou prioritou je připravit žáky k přijímacím zkouškám na střední školy. Dle jejich názoru by ke zvýšení kvality vzdělávacího systému přispělo, pokud by byly výstupy v RVP definované pro každý ročník. Dále požadují, aby byl odborníky jasně vymezen povinný společný základ, tedy jádrové učivo a tomu přizpůsobené učebnice.

Současně vnímají riziko, že tato koncepce přinese další rozdíly v kvalitě vzdělávání mezi jednotlivými školami. A pokud učitelé neobdrží dostatečnou metodickou podporu, a nebude nastavena funkční kontrola při zavádění nového kurikula do škol, v některých školách může tato reforma skončit opět pouze „na papíře“.

Z výzkumu vyplývá, že učitelé jsou otevřeni nové podobě obsahu vzdělávání. Jak plánovanou reformu přijmou, bude záviset na konečné podobě kurikula. Na tom, zda bude také reflektovat jejich zkušenosti se stávajícím RVP, zda bude učitelům celá koncepce srozumitelná, obdrží dostatečnou podporu při její implementaci do škol a budou mít dostatek času na celkovou přípravu.

I když byl pro účely kvalitativního výzkumu vybrán pouze malý vzorek respondentů, získané výstupy se z velké části shodují s názory na plánovanou proměnu kurikula, které byly zveřejněny na platformě EDUin, která informuje o vzdělávání v České republice i ve světě a propojuje odbornou i širokou veřejnost.

Před tvůrci revidovaného kurikula stál jistě nelehký úkol. Musím ocenit, že k němu přistoupili s respektem k jedinečnosti každého žáka, se snahou o zajištění maximálního rozvoje jeho vnitřního potenciálu, s ohledem na aktuální vývoj, a v neposlední řadě s důrazem na výchovu zodpovědného člena demokratické společnosti. Současně nová

podoba kurikula otevírá všem žákům příležitost zažít úspěch ve vzdělávání, který je tak potřebný pro utváření jejich sebehodnoty a motivace k dalšímu učení. Autoři mysleli také na význam prostředí, a zaměřili se tak i na klima školy.

Zamýšlím se však nad široce pojatým a často velmi obecně formulovaným rámcem kurikula, který sice poskytuje školám prostor pro nastavení velmi kvalitního systému vzdělávání, ale tuto kvalitu nezaručuje. Důležitými faktory zůstávají možnosti dané školy, jak k danému konceptu škola přistoupí, a odborné znalosti a dovednosti pedagogických pracovníků. Obávám se, že nařízená evaluace, pokud si ji budou školy zpracovávat samy, se může stát v některých případech opět pouze formální záležitostí.

Z průzkumů společnosti PAQ Research vyplynulo, že hlavní příčinou velkých rozdílů ve výsledcích a kvalitě pedagogické práce a výuky v České republice je výrazné roztržštění školského systému, kdy 90 % zřizovatelů (měst a obcí) spravuje pouze jednu základní školu. To vede k nedostatku odbornosti a kapacit, což následně negativně ovlivňuje kvalitu vzdělávání. Malí zřizovatelé mají také vyšší náklady na provoz škol a nedostatek úředníků a odborníků, což zvyšuje administrativní zátěž škol a snižuje jejich efektivitu. Ředitelé se tak potýkají s nedostatkem času na pedagogické vedení škol a podporu učitelů. Což může být také důvodem nedostatečné kontroly naplňování ŠVP. Úspěšné země tento problém řeší profesionalizací správy škol do větších celků (Zeman et al., 2024).

Je pak možné, aby každá škola umožnila maximální rozvoj potenciálu každého žáka? Zůstává otázkou, kdo a jak bude hodnotit jejich potenciál a podle čeho budou následně rozřazeni při využívání disponibilní časové dotace. Jakým způsobem se bude hodnotit, zda a jestli dostatečně škola potenciál jednotlivých žáků rozvíjí, pokud bude v kompetenci škol, jak a komu rozšíří vzdělávací obsahy nad rámec společného jádrového základu.

Jestliže zůstaneme u autonomie škol, jak naloží s disponibilní časovou dotací, ponecháme závazné výstupy pouze pro 5. a 9. ročník, i když vezmeme v úvahu možnost přestupů, a děti se budou moci zapsat pouze do spádové školy, není z mého pohledu možné zajistit rovnost v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a maximální rozvoj potenciálu každého žáka.

Podobný koncept byl zaveden koncem 60. let v Kanadě, kdy došlo k decentralizaci a autonomie byla předána školám. Výsledky vzdělávání, po rozvolnění výstupů do konce prvního a druhého stupně, rapidně klesly a opět vzrostly až poté, co se Kanada o méně než

20 let později vrátila k zavedení standardů pro každý ročník. Předepsané výstupy pro každý ročník jsou společné i pro vzdělávací systémy nejúspěšnějších zemí v mezinárodním testování, jako je Finsko, Japonsko a Singapur. Společné mají i to, že děti podporují v náročných úkolech a slabším žákům s tím pomáhají (Crehan, 2022).

Připravovaná reforma se nedotkne pouze práce učitelů, ale klíčovou roli zde mají především ředitelé, kteří zodpovídají za tvorbu ŠVP a za akontabilitu jejich škol. Proto by bylo zajímavé toto téma zpracovat také z jejich pohledu.

8 Seznam použité literatury

- ADLER, Marek, 2024. *Žádáme o druhé kolo připomínkového řízení u revize RVP pro základní vzdělávání*. Online. In: eduin.cz. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/clanky/marek-adler-nove-kurikulum-by-melo-vyrovnat-kvalitu-skol-podle-me-zpusobi-pravy-opak>. [citováno 2024-06-17].
- CREHAN, Lucy, 2022. *Chytrzemě: tajemství úspěchu zemí s nejlepším vzděláváním na světě*. Praha: Audiolibrix. ISBN 978-80-88407-31-7.
- DEWEY, John, 1932. *Demokracie a výchova*. V Praze: Jan Laichter.
- EDU, c2022. *RVP – Rámcové vzdělávací programy*. Online. In: edu.cz. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/>. [citováno 2024-06-17].
- EDUIN, 2024. *Žádáme o druhé kolo připomínkového řízení u revize RVP pro základní vzdělávání*. Online. In: eduin.cz. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/clanky/zadame-o-druhe-kolo-pripominkoveho-rizeni-u-revize-rvp-pro-zakladni-vzdelavani/>. [citováno 2024-06-17].
- FRYČ, Jindřich et al., 2020. *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. ISBN 978-80-87601-46-4.
- HENDL, Jan, 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.
- MAŇÁK, Josef; JANÍK, Tomáš a ŠVEC, Vlastimil, 2008. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-175-1.
- MIOVSKÝ, Michal, 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-1362-4.
- MŠMT, c2013–2024. *Strategie vzdělávací politiky 2020*. Online. In: msmt.gov.cz. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-vzdelavaci-politiky-2020-1>. [citováno 2024-06-17].
- MŠMT, [2020]. *Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+*. Online. In: msmt.gov.cz. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>. [citováno 2024-06-17].
- MŠMT, 2023. *Revidovaný RVP ZV představíme veřejnosti začátkem roku 2024*. Online. In: msmt.gov.cz. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/ministerstvo/novinar/revidovany-rvp-zv-predstavime-verejnosti-zacatkem-roku-2024>. [citováno 2024-06-17].

- MŠMT a KOTÁSEK, Jiří, 2001. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání. ISBN 80-211-0372-8.
- MŠMT ČR & NPI ČR, [2024a]. *Do veřejné konzultace k návrhu revize RVP se zapojilo 9 000 lidí*. Online. In: press.npi.cz. Dostupné z: <https://press.npi.cz/tema/do-verejne-konzultace-k-navrhu-revize-rvp-se-zapojilo-9-000-lidi>. [citováno 2024-07-04].
- MŠMT ČR & NPI ČR, [2024b]. *Veřejná konzultace rámcových vzdělávacích programů*. Online. In: revize.rvp.cz. Dostupné z: <https://revize.rvp.cz/verejna-konzultace>. [citováno 2024-07-04].
- MŠMT ČR & NPI ČR, c2024. *Základní shrnutí koncepce RVP*. Online. In: revize.rvp.cz. Dostupné z: <https://revize.rvp.cz/revize-rvp>. [citováno 2024-06-17].
- NPI ČR, 2023. *Základní shrnutí koncepce revize rámcových vzdělávacích programů*. Online. In: revize.rvp.cz. Dostupné z: <https://revize.rvp.cz/files/revize-rvp-manazerske-shrnuti-po-korekturach.pdf>. [citováno 2024-07-04].
- NPI ČR, 2024. *RVP-ZV*. Online. In: revize.rvp.cz. Dostupné z: <https://revize.rvp.cz/files/2024-03-28-rvp-zv-textova-podoba-vczduvodneni.pdf>. [citováno 2024-06-17].
- POLANSKÁ, Jitka, 2022. *Dvě národní kurikula základního vzdělávání? Nechápu, kde se ten nápad vzal, říká odbornice na nerovnosti ve vzdělávání*. Online. In: [eduin.cz](https://www.eduin.cz). Dostupné z: <https://www.eduin.cz/clanky/dve-narodni-kurikula-zakladniho-vzdelavani-nechapu-kde-se-ten-napad-vzal-rika-odbornice-na-nerovnosti-ve-vzdelavani/>. [cit. 2024-06-17].
- POLANSKÁ, Jitka, 2024. *Po učitelích se chce nemožné, mají učit něco, co je nikdo nenaučil, říká lektor a matematikář*. Online. In: [eduin.cz](https://www.eduin.cz). Dostupné z: <https://www.eduin.cz/clanky/po-ucitelich-se-chce-nemozne-maji-ucit-neco-co-je-nikdo-nenaucil-rika-lektor-a-matematikar/>. [cit. 2024-07-04].
- SKUTIL, Martin, et al., 2011. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-778-7.
- STRAKOVÁ, Jana, et al., 2009. *Analýza naplnění cílů Bílé knihy*. Online. In: msmt.gov.cz. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelani-v-cr>. [citováno 2024-06-17].

- STRAUSS, Anselm L. a CORBIN, Juliet M., 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.
- STROUHAL, Martin, 2013. *Teorie výchovy: k vybraným problémům a perspektivám jedné pedagogické disciplíny*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4212-0.
- STUHLÍKOVÁ, Iva, et al., 2017. *Vyhodnocení strategie 2020*. Online. In: msmt.gov.cz. Dostupné z: <https://www.edu.cz/strategie-msmt/strategie-vzdelavaci-politiky-2020/>. [citováno 2024-06-17].
- ŠTEFL, Ondřej, 2021. *Polovinu osnov lze škrtnout. Místo stélky lišejníku by se žáci měli učit, co s nemocnou babičkou*. Online. In: denikn.cz. Dostupné z: <https://denikn.cz/690236/zamilovani-odbornici-a-realita-skoly-proc-jsou-zmeny-osnov-v-poradku/>. [paywall]. [citováno 2024-06-17].
- ŠVARÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára, 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6.
- TICHÁ, Jiřina, 2008. *Informace k hodnocení průřezových témat ve školních vzdělávacích programech pro základní vzdělávání*. Online. In: msmt.gov.cz. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/informace-k-hodnoceni-prurezovych-temat-ve-skolnich-vzdelavacich-programech-pro-zakladni-vzdelavani>. [citováno 2024-06-17].
- VALIŠOVÁ, Alena a KASÍKOVÁ, Hana, 2011. *Pedagogika pro učitele*. 2. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3357-9.
- ZEMAN, Jan, et al., 2024. *České vzdělávání řídí tisíce zřizovatelů, kteří nedokážou zajistit srovnatelnou kvalitu škol*. Online. In: paqresearch.cz. Dostupné z: <https://www.paqresearch.cz/post/tisice-zrizovatelu-skol/>. [citováno 2024-06-17].

didaktika/dovednosti námaha
nějakou metodu, jak bych prostě ty děti naučil něco. Musím to jako vymýšlet složitě. A
 námaha čas
A pořád tím pádem jak to vymýšlím a je to vlastně náročnější, když na to nemám čas, tak
 stagnace obsahy
prostě sklouznu k tomu, že učím obsah. Stejně jako ta revize, si myslím, že s tím budu
 námaha ŠVP
prostě bojovat. Jako vzpomínali jsme, jak jsme dělali ŠVP, že jo. Tak to prostě, když se,
 změna srozumitelnost/nejistota rezignace
zrušily osnovy, tak to bylo prostě jako ty učitelé byli úplně bezradný, už jenom lepily ty
kompetence sebereflexe
předměty, že jo. Ted' jsme psali nějaký ty kompetence, ted' bylo nám jasné, že půlka toho,
formalita rezignace
co píšeme, jsou vlastně jakoby formality Jsou jako vyloženě slinty, když to teda vezmu
srozumitelnost formalita
v uvozovkách. A jako ani jsme tomu pořádně třeba nerozuměli, ale prostě to tam muselo
kompetence rezignace
nějak být ty kompetence, jak rozvíjíme kompetence. Tak jsme to tam jako teda napsali, ale
praxe
vlastně jestli jsme to používali, nebo jestli to takhle děláme po těch 17 letech, nejsem úplně
 sebereflexe
schopný říct. “ (Jan)